

Promišljanje

U japanskoj provinciji Jamato (Yamato) živeli su Amakuni i njegov sin Amakuri (poznati majstori za tači/tachi, japanski mač koji su koristili samuraji u VII veku). Car je jednom prilikom od njih zatražio da naprave novi mač. Oni su se tad zatvorili na sedam dana, da bi uspeali da naprave mač koji ne bi imao premca u tadašnjem poznatom svetu. U toku tih sedam dana oni su se molili Šinto bogovima da bi uspeali u svojoj nameri. Nakon sedam dana su predstavili svoj mač koji je bio potpuno drugačiji od tada poznatih primeraka, imao je sečivo sa jedne strane i bio je zakrljiven. Nakon njegove upotrebe u jednoj od bitaka, niti jedan mač koji su Amakuni i njegov sin Amakuri napravili nije bio slomljen. Od tog trenutka, tači je bio neprikosnoveni mač i vodilja u daljim bitkama.

I u grčkim mitovima o stvaranju oruđa može se naići na priču o Zevsu i njegovom sinu Hefestu, koji je kasnije bio izgnan u mesto Hefestija na ostrvu Lemnos. Sve priče i mitovi su okrenuti ka cilju da se smanji uticaj onih koji stvaraju nešto što do tada nije bilo vidljivo i moguće u poznatom svetu. Možda je zato i stvaranje oruđa iz zemlje obavijeno magijom, čarolijom koju samo odabrani mogu da znaju. Tu vrstu magije možemo naći u pisanoj reči, koje su se sačuvale od zaborava, od poznatog dela Mahabharate, priča o Toru, Lokiju, Ilmarinenu, Vilandu, Svetom Đorđu, preko mitova naroda Sumera i Grka, pa sve do ličnosti kao što su Hanibal, Amakuni, Artur, Jovanka Orleanka,...Drugim rečima, san o osvajanju prirode je jedan od najstarijih, koji je slabio ili jačao tokom vremena. Svaka nova era u ljudskoj civilizaciji bila je zasnovana na ogromnoj pozitivnoj želji koja kasnije biva prepoznata kroz veliki uspon ljudske kulture, čime se daje trajan doprinos ljudskoj bezbednosti i blagostanju.

Ono što ostaje zanimljivo jeste dalji odnos tela, prirode i oruđa. Na koji način se telo preko oruđa i upotrebe prirode čitalo. Zahvaljući piscu *Nirnberške hronike* koji na jednom mestu kaže: *mašine sa točkovima koje izvode čudne zadatke i predstave i ludosti potiču direktno od đavola*, možemo primetiti na koji način se sve dovodi u vezu. Sa jedne strane imamo upotrebu tela kroz religiju, a sa druge strane telo i mašine čine veoma dobar sklop za manipulaciju i istraživanje prirodnih bogatstava. Na takvom mestu zatičemo Vladimira Kneževića, između mašina i prirodnih rudnih bogatstava, mestu gde se nalaze *šarže visoke peći*.

Celokupan opus Kneževića biva baziran na promišljanju, promatranju i istraživanju. Da li je u pitanju tehnološka obrada, Furda ili samo sklapanje pronađenih delova u novi oblik, to nije toliko važno. Ono što ostaje zabeležno jeste sam odnos prema materijalu i na koji način biva prepoznat za dalju obradu. U većini slučajeva u pitanju je istraživanje koje donosi blagodet pronalaska i daljeg sklapanja u željeni oblik. Takav oblik nema onu primisao koja je karakteristična za tradicionalne estetske probleme koje u sebi sadrže ukus i lepotu. Kod Kneževića je u pitanju istraživanje koje je bliže raznim i konkurentskim koncepcijama naše pluralističke ere umetnosti. Drugim rečima, stilski elementi za Kneževićev opus nemaju jasnu ulogu, više je u pitanju eksperimentalna praksa koja je u snažnoj sprezi sa dominantnim proizvodnim modelom, koja se oslanja na poetiku koja veliča brzinu i mašinu. A sve sa krajnjim ishodom poistovećivanja umetnosti i života, odnosno umetnika i dela.

Ovde dolazimo do dela sa Amakunijem i njegovim sinom Amakurijem, kada su se zatvorili na sedam dana da bi proizveli predmet, objekat, mač, znak,...ovde nije u pitanju samo proizvođenje, već više nalik grčkom promatranju (ili grčkoj percepciji), gde se promišlja proizvodnja u svoj njenoj širini. Drugim rečima, nije tu reč samo o pukom proizvođenju, zgotovljivanju, odrađivanju, nego o *raskrivanju/entbergen* (Hajdegerovo *raskrivanje* se odnosi na unutrašnje uzajamno delovanje dveju strana *verborgen/skrivenog* i druge *unverborgen/neskrivenog*). Kada imamo delovanje *raskrivanja*, tehnologija ima tu svoju ulogu. Nije samo važno naći potrebnu sirovinu iz prirode, obraditi i takav objekt proizvesti. Potrebna nam je uzrok, odnosno četiri uzroka: *causa materialis* (materijal, stvar), *causa formalis* (forma, oblik), *causa finalis* (svrha), *causa efficiens* (onaj koji izaziva učinak). U poslednjem delu možemo prepoznati mesto Amakunija, mesto *causa efficiens*, gde Amakuni objavljuje prisutnost objekta/proizvoda kao i dalju njegovu namenu, sjedinjujući tako prethodna tri uzroka. Amakuni *raskriva* objekt/proizvod i daje mu značenje koje do tada nije moglo da bude vidljivo. Drugim rečima, svi smo svesni da se cvet razvija sam po sebi, da u jednom trenutku kreće da se otvara i da se pojavljuje u svom najlepšem trenutku, procvatu. Taj trenutak procvata je vidljiv kod Amakunija, on daje taj dodir koji omogućava da se objekat/proizvod vidi i pojavi u adekvatnom obliku (kao mač).

Možemo onda reći da je to mesto raskrivanja, ujedno i mesto delovanja tehnike i čoveka. Mesto koje se može nazvati i istinom, jer se u tom trenutku javlja nešto do tada skriveno i nevidljivo. Trenutak kada Amakuni objavljuje svoj mač, objekt/delo koje do tada nije bilo moguće videti niti objasniti.

Knežević uporno pribegava takvom mestu u svojem opusu, pokušavajući da ostvari svoju istinu i tako obelodani ono što *promišlja* i što ga čini onim što jeste, to jest umetnikom koji umetnost razmišlja i pokušava da je objasni kroz dela sa značenjem. Takva dela uvek traže od posetilaca aktivno tumačenje, nije ovde više reč o stilskom i estetskom momentu, već je reč o promišljanju, kako da se shvati dodeljeno značenje onoga što sama dela izložena pred njima predstavljaju. Dela koja u sebi poseduju sva četiri uzroka, gde tehnika dobija jedan drugačiji smisao i gde se istina mora promišljati da bi mogla biti vidljiva. Drugim rečima, umetnost se ovde postavlja kao istina ujedno, kao i njen izvor. Možemo slobodno reći da su umetnička dela, umetnici kao i njeni čuvari kroz vekove bili najvažniji deo svakog naroda, tako je bitan i trenutak koji je omogućio da se istina pojavi (Amakinijev trenutak odsutnosti). Hajdeger ovakav razvoj događaja objašnjava mogućnošću da se kroz ovako dobijeno znanje o umetničkom delu, takvom delu objavljuje i sam prostor, a onome koji ga stvara put, dok onima koji ga čuvaju stajalište. Naravno, ne moramo uvek da dođemo do istine, pogotovo ako se tradicionalno oslanjamo samo na sopstveno znanje iz prošlosti (šta jeste i mora biti umetničko delo). U ovom slučaju važna tema za razmišljanje je sama zagonetka umetnosti, i kako je protumačiti, upravo u potrazi za istinom.

Predrag Terzić

